

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНЬСЬКА ВІЙНА І ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС ТА НАТО

Ключові слова: російсько-українська війна, зовнішня політика України, ЄС, НАТО, процес інтеграції.

Keywords: Russian-Ukrainian war, foreign policy of Ukraine, EU, NATO, integration processes.

24 лютого 2022 р. – дата, яка змінила не тільки внутрішню політику України, змін зазнав і геополітичний порядок в усьому світі. Повномасштабна війна Росії проти України стала справжнім поштовхом для провідних акторів до рішучих дій на міжнародній арені. Більшість із них були вимушені переглянути свою політику, насамперед ідеться про міжнародні організації та об'єднання.

Так чи інакше, а європейські та євроатлантичні прагнення України – історія не нова. Курс держави на членство у ЄС та НАТО визначено на законодавчому рівні [1]. Нинішня війна демонструє справедливість та законність цих прагнень. На полі бою Україна захищає усе те, що лежить в основі цінностей як ЄС, так і НАТО: демократія, індивідуальна свобода, повага до людської гідності, рівність.

Уже на п'ятий день повномасштабного вторгнення (28 лютого 2022 р.), Україна подала заявку на вступ до ЄС [6]. Швидка заявка України на вступ стала справжньою несподіванкою для ЄС, але аж ніяк для України: у країні розуміли, що кращого моменту, ніж той, коли ти захищаєш на полі бою цінності свободи та демократії, може й не бути. Декілька місяців потому лідери 27 країн-членів ЄС ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС [5]. Україна зосередилась на виконанні семи рекомендацій від ЄК.

Ще більш несподіваним кроком від України стала заявка Президента Володимира Зеленського на вступ до НАТО за пришвидшеною процедурою, про що він заявив у зверненні 30 вересня 2022 р. [8]. Це сталося якраз після того, як Путін відписав укази про «приєднання» [3] чотирьох частково окупованих українських регіонів до складу РФ.

Отож у підсумку, станом на кінець 2022 р. Україна має статус кандидата на вступ до ЄС, а також подає заявку на вступ до НАТО за пришвидшеною процедурою. Чи вдасться Україні реалізувати повною мірою свої євроінтеграційні та євроатлантичні прагнення і втілити повноцінне членство?

Як уже було зазначено, фокус уваги після отримання Україною статусу держави-кандидата в ЄС ліг на виконання семи рекомендацій від ЄК. Враховуючи той факт, що випадок з Україною є унікальним, і наша держава отримала статус кандидата «авансом» (адже зазвичай умови для його отримання країні оголошують до рішення, а не після), Україні потрібно ще, так би мовити, захистити свій поточний статус, а вже тоді думати про набуття повноправного членства. Сім рекомендацій від ЄС [4] – це радше не вимоги ЄС, а конкретні блоки реформ, умова того, що Україна збереже свій статус кандидата та матиме реальні перспективи на членство в Союзі.

Із НАТО ситуація не настільки просунута в цьому аспекті. По-перше, процедура вступу до НАТО відрізняється від тієї, яка є у ЄС. У Північноатлантичний альянс не потрібно подавати заявку для того, аби вступити. Там дещо інший підхід, який теж, як і у ЄС, вимагає консенсусу та єдності усіх держав-членів. Проте якщо у ЄС заявка вимагається від потенційного члена, то НАТО сам пропонує членство. Отже, подана Зеленським заявка не наближує нас суттєво до НАТО. Ба більше, Президент України подав цю заявку, не поставивши до відома лідерів НАТО: того ж Президента США Джо Байдена та Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга. Потрібно мати на увазі, що подібні кроки є досить ризиковими та можуть поставити під сумнів євроатлантичний рух України, адже НАТО – це про співпрацю та про довіру. Але і в альянсі мають усвідомлювати той факт, що Україна перебуває у стані війни і обставини зараз такі, що доводиться ухвалювати термінові кроки.

Цією заявкою Україна, ймовірно, полегшить питання про членство у майбутньому. Політичний крок Володимира Зеленського 30 вересня 2022 р., дав чітко зрозуміти як українському суспільству, так і лідерам Заходу, що Україна прагне саме членства та швидкого руху до нього, а не ПДЧ.

Враховуючи усі ризики прийняття України до НАТО в умовах війни, реальний вступ до альянсу на сьогодні розглядати неможливо. Про це заявляють у НАТО: «Щоб ви не думали, щодо того, коли Україна стане членом НАТО, передумова того, щоб це питання було на столі переговорів – це те, щоб Україна перемогла, і ми допомагаємо Україні робити це», – зазначив Єнс Столтенберг [2]. Цю думку поділяють і у Білому Домі, за словами Радника Президента США з національної безпеки Джейка Саллівана: «процес у Брюсселі варто розпочати в інший час» [7]. Натомість, альянс активно закликає зосередитись на підтримці України і продовжити практично сприяти перемозі у боротьбі з Росією.

Фактично ця війна та дії Путіна стали справжнім каталізатором для України в євроінтеграційному та євроатлантичному напрямі. Той рівень підтримки з боку ЄС та Альянсу надають оптимізму та дають зрозуміти, що Україна так близька до вступу, як не була ніколи у своїй історії. Питання лише у тому, коли Україна зможе набути повноцінного членства. Велику відповідальність за результат цих процесів несе українська влада. Проте, не слід забувати, що це двосторонній рух. І без підтримки ЄС та Північноатлантичного альянсу успіху в короткостроковій перспективі досягнути буде важко. Невідомо, які вимоги висуне НАТО щодо реформ, окрім того, що Україна має перебувати не у стані війни та перемогти, проте Захід сьогодні точно знає – Україна йде до НАТО.

ЄС же, зі свого боку, вимог щодо війни не ставить. Війна як така не є перешкодою до вступу. Виконання семи рекомендацій та імплементація нових механізмів – це ключові питання, які будуть визначати можливість вступу України. Проте не все залежить від України: тут уже постає питання до ЄС та європейських країн, які можуть гальмувати деякі реформи. За словами аналітикині Центру «Нова Європа» Маріанни Фахурдінової, саме це може стати перешкодою у втіленні усіх рекомендацій у повному обсязі до кінця 2023 року. На запитання: «Чи вважаєте Ви, що Україні по силах виконати усі 7 рекомендацій від ЄС до кінця поточного року?», експертка відповіла: «Повністю вдасться, якщо буде політич-

на воля до імплементації реформ (внесення змін до закону про КСУ, відбір кандидатів до ВРП та ВККС), а також якщо європейські країни зі свого боку не будуть гальмувати деякі реформи (з 2021 р. очікується висновок Венеціанської Комісії щодо антиолігархічного закону, потенційно проблемним є питання національних спільнот)». На запитання, чи стане Україна членом ЄС в умовах війни, аналітикиня зазначила: «Технічно вступ до ЄС – це тривалий процес на роки, тож він завершиться пізніше, ніж закінчиться війна». Попросивши пані Маріанну оцінити часову ймовірність набуття Україною статусу повноправного члена Євроспільноти, отримали відповідь, що це вдасться здійснити впродовж десяти років: «Це буде залежати від дуже великої кількості факторів: час відкриття переговорів (політичне рішення, яке вимагатиме консенсусу усіх 27 держав-членів, тривалість уніфікації українського законодавства з правом ЄС, ухвалення політичного рішення про вступ, ратифікація договору тощо», – додала вона.

І дійсно, є вагомі підстави вважати, що Україна зможе набутися членство у НАТО раніше, ніж у ЄС. Принаймні про це свідчить і історія попередніх розширень. Перш ніж вступити до ЄС, європейські країни вступали у НАТО. Так було у випадку з Польщею, Чехією, Угорщиною, Болгарією, Румунією, Хорватією. Для цих країн вступ до НАТО розглядався як своєрідний «трамплін» до ЄС.

Отже, з вищезазначеного можна зробити висновок, що членство у НАТО хронологічно є ближчим, ніж членство у ЄС. Зеленим світлом на шляху до Альянсу стане перемога України у війні, і це може статися значно раніше, ніж впровадження та імплементація реформ, які ще мають задовольнити ЄС. У будь-якому випадку українській владі потрібно зосередитись на інтеграції до ЄС та НАТО – докласти усіх зусиль, аби Україна набула членство і в Альянсі, і у Євроспільноті. За умови збереження такої підтримки на Заході запорукою успіху має стати впевненість, виражені політичні рішення української влади, яка має реалізовуватися політичною практикою. Вона має продемонструвати, що символічні заявки – це не лише демонстрація прагнень, а й політична воля України.

Джерела та література

1. Закон України про національну безпеку України. Верховна Рада України. *Законодавство України*. 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Ізвозікова А. Першочерговою задачею є забезпечення перемоги – Столтенберг про потенційний вступ України до НАТО. *Суспільне. Новини*. 30.11.2022. URL: <https://suspinne.media/328550-persocergovou-zadaceu-e-zabezpecenna-peremogi-stoltenberg-pro-potencijnij-vstup-ukraini-do-nato/>
3. Ліскович М. Вступ України до НАТО: тепер це не про те, хто «за» чи «проти», а «коли» та «яким чином». *Укрінформ*. 03.10.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3585148-vstup-ukraini-do-nato-teper-ce-ne-pro-te-hto-za-ci-proti-a-koli-ta-akim-cinom.html>
4. Сидоренко С. Кандидат авансом: 7 вимог, які має виконати Україна, щоб ЄС не скасував її новий статус. *Європейська правда*. 18.06.2022. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2022/06/18/7141516/>
5. European Council conclusions, 23–24 June 2022. European Council. Council of the European Union. 24.06.2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf>
6. The European Commission recommends to Council confirming Ukraine, Moldova and Georgia's perspective to become members of the EU and provides its opinion on granting them can-

didate status. *European Commission*. 17.06.2022. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3790

7. US Official: Ukraine's NATO bid 'should be taken up at a different time'. *The Kyiv Independent*. 01.10.2022. URL: <https://kyivindependent.com/news-feed/us-official-ukraines-nato-application-should-be-taken-up-at-a-different-time>

8. We are taking our decisive step by signing Ukraine's application for accelerated accession to NATO – address by President Volodymyr Zelenskyy. *President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy*. 30.09.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/mi-robimo-svij-viznachalnij-krok-pidpi-suyuchi-zayavku-ukrayi-78173>

Ковальчук Руслан

Донецький національний університет імені Василя Стуса

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА НАТО У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Ключові слова: Північноатлантичний альянс, європейська безпека, Україна, стратегічне партнерство, повномасштабне вторгнення.

Keywords: North Atlantic Treaty Organization, European security, Ukraine, strategic partnership, full-scale invasion.

Співпраця з Організацією Північноатлантичного договору як найбільш успішною та впливовою військово-політичною організацією є одним із пріоритетних напрямів зовнішньої політики України. Співробітництво з НАТО має велике значення для гарантування безпеки і миру на євроатлантичному просторі, передусім у контексті подолання загроз з боку Російської Федерації.

Після початку російської збройної агресії країни-члени НАТО одностайно висловили підтримку суверенітету і територіальної цілісності України, осудили дії Російської Федерації та дали високу оцінку діям української влади під час кризових ситуацій. Зокрема, українська влада ухвалила рішення про цілковите зупинення військово-технічного співробітництва з Росією, відмовилась від позаблокового статусу та юридично закріпила свій намір вступити до ЄС і НАТО.

Російська збройна агресія на Сході України з 2014 р. та повномасштабне вторгнення у 2022 р. призвели до перегляду низки аспектів національної безпеки України, зокрема щодо співпраці та подальшого членства як з боку України, так і з боку країн-членів НАТО.

Організація Північноатлантичного договору як військово-політичний альянс держав Північної Америки та Європи значною мірою відреагувала на повномасштабну збройну агресію Російської Федерації проти України. Лідерство Сполучених Штатів Америки в Альянсі засвідчило значну ефективність мобілізаційних зусиль, зокрема у питанні надання військової допомоги Україні. Загалом відповідь НАТО на російське вторгнення є балансуванням між наданням військової підтримки Україні та невтягненням НАТО у прямий військовий конфлікт із Росією [3, 95].

Після повномасштабного вторгнення було здійснено перегляд Комплексного пакету допомоги Україні, який включає надання коротко-, середньо- та довго-